

STAV A POTENCIÁL ROZVOJE SOUSTAVY CHKO V ČR

PAVEL PEŠOUT, MIROSLAV DORT

Ing. PAVEL PEŠOUT

Zástupce ředitele AOPK ČR.

Řídí sekci ochrany přírody, která koordinuje činnosti v obecné, územní a druhové ochraně přírody a krajiny vč. realizace praktické péče o zvláště chráněná území ve správě AOPK ČR a realizace záchranných programů ohrožených druhů v ČR, sledování a dokumentaci stavu druhů a biotopů na území celé ČR, řídí metodickou, posudkovou a soudně-znaleckou činnost AOPK ČR v oblasti ochrany přírody a krajiny.

Ing. MIROSLAV DORT

Vedoucí Oddělení CHKO na ústředí AOPK ČR, které metodicky vede, koordinuje a zajišťuje zpracování plánů péče o CHKO, zpracování návrhů na vyhlášení nových CHKO či NP a dalších koncepčních dokumentů pro území CHKO. Oddělení také metodicky vede a koordinuje agendu náhrady újm za omezení hospodaření.

Přibližně 12 572 km², tedy 15,9 % území České republiky zaujímají velkoplošná zvláště chráněná území. Od roku 1955, kdy byl Ministerstvem kultury vydán výnos o zřízení první chráněné krajinné oblasti Český ráj, byly vyhlášeny celkem čtyři národní parky a 26 chráněných krajinných oblastí (CHKO). V souvislosti s potřebou zajištění ochrany evropsky významných lokalit došlo po roce 2004 k úvahám o vyhlášení nových CHKO či rozšíření stávajících CHKO. V několika CHKO došlo k jejich přehlášení, tedy vydání nového zřizovacího předpisu včetně nové zonace. Aktuálně jsou ve fázi zpracování návrhu na přehlášení další dvě CHKO a připravuje se vyhlášení nové CHKO Soutok. Podkladové analýzy jsou zpracovávány pro přípravu CHKO Krušné hory. Kromě doplnění soustavy a aktualizace zřizovacích výnosů se velké úsilí soustředí na další zlepšení stavu CHKO a zkvalitňování péče o přírodu

v nich. Doplnění soustavy CHKO nabývá na aktuálnosti i s připravovanou novou evropskou legislativou na obnovu přírody.

ÚČEL CHRÁNĚNÝCH KRAJINNÝCH OBLASTÍ

CHKO jsou jednou z kategorií zvláště chráněných území. Zákon o ochraně přírody a krajiny definuje CHKO jako „rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení“. Za rozsáhlé území ve smyslu zákona se zpravidla uvažuje území větší než 80 km², neboť „praktickou ochranu krajiny nelze zajistit v území menším než 40-50 km²“ (Miko a kol. 2005). Za harmonicky utvářenou krajinou s charakteristicky utvářeným reliéfem se považují zejména horské celky,

Územní ochrana Brd byla navrhována již před sto lety. Nicméně díky existenci vojenského újezdu nepatřila mezi priority ochrany přírody. Ke změně situace však došlo po zrušení újezdu. Všechny okolní obce i obě krajské samosprávy podporovaly rychlé vyhlášení CHKO na místě zrušeného újezdu a tak se jí podařilo v r. 2016 vyhlásit v rekordně krátkém termínu. Na fotografii porost kosatce sibiřského patřícího mezi ikonické organismy Brd. Foto Pavel Pešout

CHKO Český les byla v r. 2005 vyhlášena díky aktivitě krajského úřadu a podpoře obcí, kraje a členů Parlamentu ČR z tohoto kraje. Na snímku interiér NPP Na požárech v severní části CHKO.
Foto Pavel Pešout

krasová území, nivy řek, území s četnými významnými geomorfologickými jevy, významnými mokřady apod. Zastoupení přirozených ekosystémů na území CHKO zpravidla zřetelně převyšuje průměr vztahovaný k celé České republice. CHKO jsou jedinou kategorií zvláště chráněných území, kde předmětem ochrany je i krajinný ráz včetně zachovalých sídel, kulturních památek a charakteristicky uspořádaných hospodářských systémů (Miko a kol. 2005). Posláním CHKO je především uchování krajiny se všemi jejími přírodními hodnotami a kulturními charakteristikami jako výsledku společného a vyváženého působení přírodních sil a činnosti člověka. Přírodní hodnoty jsou v CHKO soustředěny převážně do prvních a druhých zón, často vyhlášených jako maloplošná zvláště chráněná území. Na většině území CHKO je účelem nejen ochrana těchto zachovalých částí přírodního prostředí, ale rovněž i rozvoj ekologicky vhodného a územně diferencovaného hospodářského a šetrného rekreačního využívání krajiny, zajišťujícího uchování místního přírodního a kulturního dědictví.

HODNOCENÍ REPREZENTATIVNOSTI SOUSTAVY CHKO

CHKO byly od samého počátku zamýšleny jako soustava, zahrnující nejlépe zachovalé ukázky typů krajiny přítomných na území našeho státu, s vysokou koncentrací jedinečných přírodních hodnot. Vyhlášení

konkrétních CHKO není však jen výsledkem odborných podkladů. Nestačí, že dané území splňuje veškeré parametry být zvláště chráněným územím. Vyhlášení CHKO vždy bylo a stále více je závislé na zájmu veřejnosti a názoru politické reprezentace a pořadí vyhlášení tak významně mění míru podpory místních municipalit. Vyústěním je pak stav, kdy některá území, byť experty opakovaně vyhodnocovaná jako nejvíce prioritní, nejsou v soustavě CHKO zařazena dosud.

Ucelené vyhodnocení celé soustavy CHKO z hlediska reprezentativnosti proběhlo v letech 1995-1997 a bylo podkladem pro Strategii rozvoje chráněných krajinných oblastí (Pelc a kol. 1997). Hodnocen byl překryv CHKO s biocentry evropského a nadregionálního významu, biosférickými rezervacemi a mokřady Ramsarské úmluvy. Důležitým výstupem byla analýza ve vztahu k vymezení bioregionů, fyto geografickému a vegetačně geografickému členění. Soustava byla zhodnocena jako v principu vyhovující. Byly doporučeny některé úpravy v podobě územních redukcí vybraných CHKO a doplnění soustavy o nárůst počtu, resp. plochy CHKO o přibližně 2 % území ČR. V krátkodobém a střednědobém horizontu bylo navrženo rozšířit CHKO Český ráj a Pálava (o oblast soutoku Moravy a Dyje) a vyhlásit CHKO Novohradské hory, Střední Poohří a Javořícká vrchovina. V dlouhodobém horizontu vyhlásit CHKO Polabí a Poorličí. Doporuče-

ní se promítla do Státního programu ochrany přírody a krajiny ČR (Mlčoch, Hošek., Pelc eds. 1998), který mezi prioritní úkoly mj. zařadil vyhlášení CHKO Novohradské hory, Český les a Střední Poohří a rozšíření CHKO Pálava a Český ráj.

Po schválení Státního programu ochrany přírody a krajiny a Státní politiky životního prostředí ČR (1999) byla aktualizována Strategie rozvoje chráněných krajinných oblastí. Vznikl tak Program rozvoje chráněných krajinných oblastí (Pelc a kol. 2000), který kromě dvou jmenovaných strategických dokumentů zohlednil také Státní lesnickou politiku (1996), Strategii regionálního rozvoje ČR (1999) a samozřejmě nové odborné poznatky. V části věnované územnímu rozvoji chráněných krajinných oblastí Program respektoval opatření formulovaná již ve dřívější Strategii a doplnil je o návrh menšího rozšíření CHKO Litovelské Pomoraví.

V dalším období probíhalo více dílčích hodnocení soustavy velkoplošných zvláště chráněných území. Projekt komplexního vyhodnocení potenciálu krajiny České republiky z hlediska možného dalšího územního rozvoje v chráněných krajinných oblastech ČR byl realizován v letech 2003-2004. Cílem projektu bylo vyhodnotit stávající soustavu CHKO z hlediska unikátnosti, reprezentativnosti, zastoupení krajinných typů ČR, dochovanosti krajinného rázu, podílu přirozených a přírodě blízkých ekosystémů, zachovalosti přírodního stavu území a rekreačního potenciálu atd. Druhým cílem projektu bylo shromáždění a vyhodnocení potenciálu krajiny ČR z hlediska zajištění ochrany jednotlivých typů krajinných celků a zpracování návrhu dobudování soustavy CHKO. Projekt se také zabýval optimalizací hranic stávajících CHKO s cílem vyloučit okrajová silně urbanizovaná a intenzívně využívaná území. Soustava CHKO dle dosažených výsledků projektu ne zcela reprezentuje celou škálu abiotických podmínek, bioty a typů krajiny ČR, a proto autoři doporučili její systematické doplňování. Bylo vymezeno 23 dosud nechráněných krajinných celků na území ČR a zhodnoceny jejich přírodní a kulturní hodnoty (podle shodné metodiky užitě i pro hodnocení CHKO). K doplnění do soustavy CHKO byly nakonec vybrány dva krajinné celky s evropským významem: Dolní Pomoraví a Doupovské hory. Dále se ve všech variantách hodnocení objevuje

ustálená skupina vysoko hodnocených krajinných celků navržených k ochraně, kterou tvoří: Střední Poohří, Západní Krušné hory, Střední Povltaví, Středomoravské Karpaty, Novobystřicko a Králický Sněžník (Bínová a kol. 2004).

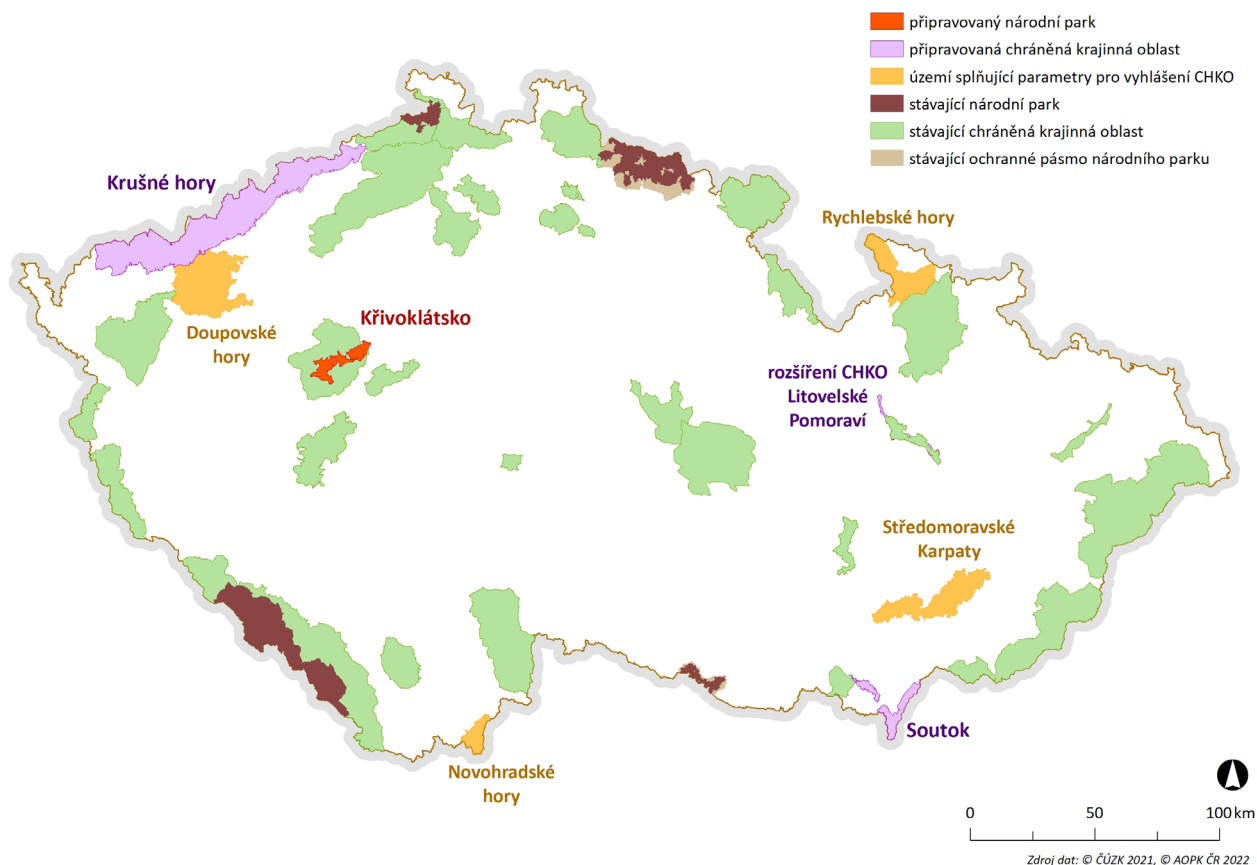
V roce 2008 bylo Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR provedeno vyhodnocení navrhovaných území pro velkoplošnou ochranu z hlediska zajištění ochrany evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000 (Pešout 2010a). V národním seznamu tehdy bylo uvedeno zajištění ochrany formou vyhlášení (či rozšíření) CHKO u těchto evropsky významných lokalit (či jejich částí): Soutok-Podluží, Niva Dyje, Klínovecké Krušnohoří, Doupovské hory a Jestřebsko-Dokesko. Dále byla hodnocena území, kde jsou vymezeny plošně rozsáhlé evropsky významné lokality, nebo kde je jich blízko sebe soustředěno více (Dort a Vítek 2008). Po projednání a následných úpravách byl v roce 2008 ministrem životního prostředí schválen materiál „Priority vyhlášení velkoplošných zvláště chráněných území obecně a ve vztahu k soustavě Natura 2000“. Při výběru priorit podle naléhavosti ochrany

území byly zohledněny především následující skupiny kritérií:

1. Uvedení navrhované kategorie CHKO v národním seznamu evropsky významných lokalit nebo soustředění většího množství evropsky významných lokalit, které plošně pokrývají značnou část navrhovaného území.
2. Reprezentativnost území a celé soustavy velkoplošných zvláště chráněných území s upřednostněním návrhů s přírodními podmínkami a krajinnými typy dosud nedostatečně zastoupenými v soustavě.
3. Mimořádná přírodovědná hodnota území a přítomnost velkého množství předmětů ochrany.
4. Potřebnost koordinace managementu v souladu se zajištěním zájmů ochrany přírody a krajiny.

Návrhy na doplnění soustavy CHKO byly rozděleny do tří skupin. Mezi území s vysokou přírodní a krajinnou hodnotou, kde evropsky významné lokality pokrývají 60-90 % jejich plochy, byla zařazena tři území: Jestřebsko-Dokesko (rozšíření CHKO Kokořínsko), Dolní Morava (vyhlášení CHKO Soutok) a Doupovské hory (vyhlášení

CHKO Doupovské hory včetně Středního Poohří). Do druhé skupiny - území s vysokou přírodní i krajinnou hodnotou, z hlediska ochrany evropsky významných lokalit se střední naléhavostí vyhlášení, byla zařazena tři území: Krušné hory (vyhlášení CHKO Krušné hory), Rychlebské hory (rozšíření CHKO Jeseníky) a Chřiby a Ždánický les (vyhlášení CHKO Středomoravské Karpaty). Do třetí skupiny byla vybrána ostatní území s nadprůměrnou přírodní a krajinnou hodnotou v měřítku ČR, kde však ochranu evropsky významných lokalit lze zajistit i soustavou maloplošných zvláště chráněných území. Schválený materiál „Priority vyhlášení velkoplošných zvláště chráněných území obecně a ve vztahu k soustavě Natura 2000“ ukládal zajistit zpracování podkladů pro vyhlášení chráněných krajinných oblastí z první skupiny. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR v letech 2008 a 2009 postupně zpracovala podklady pro nové CHKO Soutok (Slavík, Horal, Matuška, Dort 2009 a, b), CHKO Doupovské hory (Melichar, Matějů, Dort 2009 a, b) a rozšíření CHKO Kokořínsko (Pořízek a Dort 2009 a, b).

Mapa České republiky s vyznačením území stávajících CHKO a území, o které by mohla být soustava CHKO doplněna.

Mezi území s vysokou přírodní a krajinnou hodnotou, z hlediska ochrany evropsky významných lokalit se střední nálehavostí vyhlášené, byla zařazena tři území: Krušné hory, Rychlebské hory a Chřiby a Ždánický les. Na snímku rozsáhlé listnaté lesy v PR Račí údolí v Rychlebských horách. Foto Pavel Pešout

CO SE PODAŘILO ZREALIZOVAT?

Do současné doby se od poloviny devadesátých let, kdy proběhlo první vyhodnocení reprezentativnosti soustavy CHKO v České republice, podařilo v roce 2002 rozšířit CHKO Český ráj, díky mimořádné podpoře místních obcí a Plzeňského kraje v roce 2005 vyhlásit CHKO Český les (Peckert a Nováková 2016) a s významnou podporou města Doksy rozšířit CHKO Kokořínsko o oblast Jestřebsko-Dokeska (2014), resp. zřídit novou CHKO Kokořínsko-Máchův kraj (Pořízek 2014). Poněkud „nad plán“ byla v roce 2016 vyhlášena CHKO Brdy (Fišer a Obermajer 2016). Ochrana vnitrozemského horského masivu Brd nepatřila ve výše uvedených analýzách mezi priority, avšak se zrušením vojenského újezdu a po opuštění území armádou se situace rychle změnila a i díky snaze krajů a obcí se zde podařilo vyhlásit CHKO. V roce 2017 byla nově vyhlášena CHKO Poodří vč. upravené zonace (Klečka, Knebllová a kol. 2017). Hlavním důvodem bylo zajištění ochrany stejnojmenné evropsky významné lokality, která místy přesahovala tehdejší hranice chráněného území. Další přehlášenou CHKO se v roce 2019 stal Moravský kras (Štefka 2019). Její původní rozloha z roku 1956 se rozšířila o šest kilometrů čtverečních nového území, tvořeného zejména částmi evropsky významné lokality Moravský kras, nacházejícími se do té doby mimo

CHKO. I zde byla aktualizována zonace, místy zásadně, když zohlednila nové poznání o výskytu jeskynních systémů v podzemí. Poslední nově vyhlášenou CHKO je v letošním roce Blanský les, kde důvodem potřeby nového zřizovacího výnosu byla především nutnost změny zonace. Podařilo se mj. šestinásobně rozšířit rozlohu I. zóny a téměř o 40 % navýšit plochu II. zóny. AOPK ČR připravila v roce 2009 podklady pro vyhlášení CHKO Doupovské hory (mj. v souvislosti s tehdy uvažovaným zrušením vojenského újezdu) a CHKO Soutok (Pešout 2000b). V roce 2008 AOPK ČR na základě úkolu MŽP (vyplýval z tehdy platného státního programu ochrany přírody a krajiny) vyhodnotila území Krušných hor z hlediska potenciálu pro velkoplošnou ochranu se závěrem doporučujícím vyhlášení CHKO a znovu v roce 2021 (AOPK ČR 2021). Ani jeden ze záměrů se však neposunul do fáze oznámení a projednávání. Jak je z výše uvedeného patrné, i když významná část návrhů vyplývajících z hodnocení byla zrealizována, mnohem větší bohužel nikoli. Za čtvrtstoletí se nepodařilo ochránit v analýzách opakovaně vyhodnocované území Doupovských a Krušných hor (Melichar a Krása 2009), Středomoravských Karpat, Soutoku a další mimořádně hodnotné krajinné celky (Pešout 2015). Zejména v případě Soutoku situaci nelze kvalifikovat jinak, než jako selhání státní

ochrany přírody ve schopnosti záměr prosadit a zajistit dlouhodobou ochranu zdejších unikátních přírodních hodnot a evropsky významných lokalit Niva Dyje a Soutok-Podluží.

AKTUÁLNÍ CÍLE A ÚKOLY

Bohužel základní strategický dokument ochrany přírody – aktuální státní program ochrany přírody na období 2020-2025 (Mach, Pešout, Rolfová a Chocholeušková 2020) je méně ambiciózní než jeho předchůdci a v oblasti velkoplošných zvláště chráněných území formuluje pouze nekonkrétní obecná opatření „Vyhodnocení stávajícího stavu soustavy velkoplošných zvláště chráněných území a vyhodnocení potenciálu krajiny ČR z hlediska jejího možného doplnění a úprav“ (č. 1.2.2.1.), „Zajištění adekvátní ochrany lokalit soustavy Natura 2000“ (č. 1.2.2.3.) a „Obnova zřizovací dokumentace již existujících ZCHÚ z důvodu zastaralosti zřizovacích předpisů a uvedení do souladu s platným právním řádem“ (č. 1.2.2.4.)“.

Mnohem konkrétnější je prohlášení současné vlády, které obsahuje mj. závazek ochránit oblast Soutoku v tomto volebním období. Zároveň narůstá společenská objednávka v Karlovarském i Ústeckém kraji po ochraně přírody a krajiny Krušných hor. V letošním roce iniciativou místních obyvatel byla znovu zahájena diskuse o zřízení CHKO Novohradské hory (Socha, Koukalová a Vlčková 2022), pro jejíž vyhlášení se podklady připravovaly již v letech 2003-2004.

V červnu 2022 porada vedení MŽP projednala a schválila materiál „Informace ve věci připravovaných záměrů na vyhlášení CHKO, aktuálního stavu zajištění ochrany lokality Soutok pomocí ZCHÚ a uvažovaného návrhu CHKO Krušné hory“. Materiál ukládá pokračovat v procesech přehlašování (nového vyhlášení) CHKO Litovelské Pomoraví a CHKO Bílé Karpaty. V obou případech jde o nahrazení zastaralých zřizovacích předpisů, u Litovelského Pomoraví by navíc mělo dojít k rozšíření o oblast v nivě řeky Moravy mezi Zábřehem na Moravě a dnešní hranicí CHKO, která je součástí EVL Litovelské Pomoraví a v současné době leží mimo zvláště chráněné území. Přehlášení CHKO Litovelské Pomoraví je aktuálně ve fázi dokončování předjednávání s obcemi a klíčovými partnery v regionu a k novému vyhlášení, věrme, dojde v roce 2024.

V projektu komplexního vyhodnocení potenciálu krajiny České republiky z hlediska možného dalšího územního rozvoje v chráněných krajinných oblastech ČR realizovaném v letech 2003-2004 bylo mezi území navržené k ochraně zařazeno také Střední Povltaví. Na fotografii záběr z NPR Drbákov - Albertovy skály. Foto Pavel Pešout

Návrh nového zřizovacího předpisu CHKO Bílé Karpaty je v současnosti ve fázi zpracování prvních verzí nezbytných podkladů (vymezení hranice, vymezení zón, návrh předmětů ochrany a bližších ochranných podmínek). V závislosti na průběhu vyhlášení NP Křivoklátsko, jehož proces byl zahájen oznámením záměru dne 27. září 2022, bude připravováno také nové vyhlášení CHKO Křivoklátsko.

Důležitým rozhodnutím je zvolení formy velkoplošné ochrany oblasti soutoku Moravy a Dyje. V citovaném materiálu MŽP schválilo ochranu území prostřednictvím CHKO. AOPK ČR dostala za úkol připravit do konce roku 2022 kompletní záměr na vyhlášení CHKO Soutok a návrh vymezení zón ochrany přírody v souladu s požadavky vyhlášky č. 45/2018 Sb. včetně podkladů pro zpracování hodnocení dopadů regulace, tzv. RIA (zejména vyhodnocení ekonomických i administrativních dopadů na místní obyvatele, vlastníky nemovitostí, samosprávy, hospodařící subjekty či návštěvníky a samozřejmě požadavky na státní rozpočet – na zřízení a provoz regionálního pracoviště AOPK ČR včetně personálních a mzdových nákladů či nákladů na management území či odhad

finančních újem za ztížení hospodaření, nákladů na označení území apod.). Byť jde o krátký termín, AOPK ČR jej splní, jelikož v návrhu vychází ze svých starších návrhů (z r. 2009 až 2010 a 2020) a socioekonomické analýzy hodnotící dopady vyhlášení CHKO Soutok, zadané AOPK ČR v roce 2021 (Melichar a kol. 2021)

Schválený materiál zároveň uložil do 31. 12. 2024 připravit podklady pro vyhlášení CHKO Krušné hory včetně komunikace AOPK ČR v této věci se zástupci regionu (zejména samosprávy a významných hospodařících subjektů). Podklady mají obsahovat návrh hranice uvažované CHKO (i ve variantách), stanovení předmětů ochrany, základní principy péče o jednotlivé předměty ochrany a návrh zóny.

ZKVALITNĚNÍ PLÁNOVÁNÍ A PÉČE O CHKO

Dokončení vymezení soustavy CHKO je zásadní úkol, ale ještě důležitější je zabezpečit péči o území dnes již chráněná. K tomu je třeba kvalitní plánování a správné nastavení nástrojů pro zajištění správy a péče včetně prioritizace.

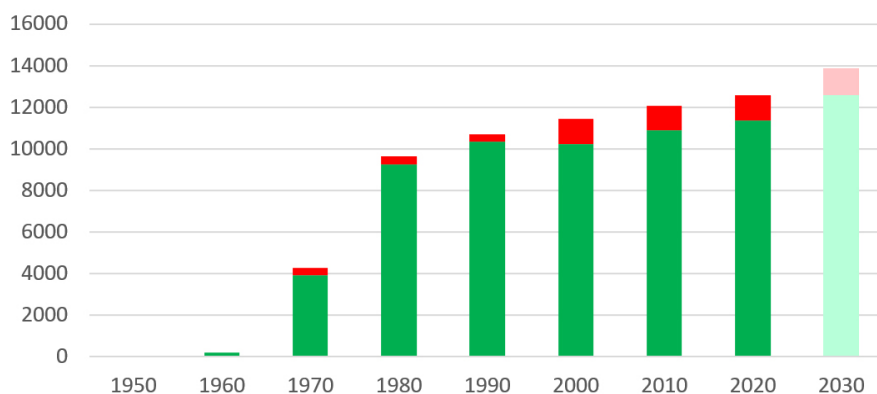
Zpracovávání plánů péče o CHKO probíhá od vydání zákona č. 114/1992 Sb. a stále se vyvíjí a zkvalitňuje. První metodický pokyn MŽP, upravující způsob zpracování plánů péče o CHKO a jejich obsah, vyšel ve Věstníku MŽP v červnu 2004, a v osnově již bylo uvedeno rozdělení plánu péče o CHKO na rozborovou a návrhovou část. Další úpravy obsahu plánu péče byly provedeny zejména v souvislosti se soustavou Natura 2000 a zakotveny v metodickém pokynu

MŽP z prosince 2007. V tomto pokynu bylo zachováno hlavní rozdělení rozborových a návrhových kapitol, nově byla sjednocena struktura kapitol návrhové části (stručná charakteristika problematiky, dlouhodobý cíl, případně dílčí cíle, navrhovaná opatření). Pro zpracování plánů péče se zpracovává řada odborných podkladů.

Postupně se staly nezbytným podkladem pro plán péče o CHKO preventivní hodnocení krajinného rázu a souhrny doporučených opatření pro EVL a ptačí oblasti. Trvalý nárůst rekreačního zatížení CHKO vedl AOPK ČR k rozhodnutí pro jednotlivé CHKO zpracovávat a při plánování využívat tzv. Koncepce práce s návštěvnickou veřejností.

K významným změnám v pojetí a obsahu plánů péče o CHKO došlo zejména po vydání vyhlášky MŽP č. 45/2018 Sb., které se následně promítly do metodického pokynu MŽP z ledna 2019. Zásadní posun spočívá v jednoznačném zaměření plánu péče na předměty ochrany CHKO, mezi něž vždy patří krajinný ráz a přírodní funkce krajiny (ekologická stabilita, retence vody, migrační prostupnost), a dále přírodní hodnoty pro danou CHKO charakteristické, zejména typické či z hlediska biodiverzity významné ekosystémy, příp. druhy a geomorfologické jevy. K jednotlivým předmětům ochrany jsou pak v plánu uvedeny kromě dlouhodobého cíle také dílčí cíle na období platnosti plánu a opatření, která bude přímo realizovat orgán ochrany přírody včetně indikátorů plnění cílů. Pro hospodářské či jiné využívání území CHKO jsou pak v plánu péče uvedeny zásady, jejichž uplatňování

Vývoj rozlohy CHKO a NP (km²)

Vývoj rozlohy CHKO a NP v jednotlivých deceniích od poloviny minulého století. Graf obsahuje i teoretický výhled pro r. 2030, pokud by se podařilo do té doby realizovat vyhlášení NP Křivoklátsko, CHKO Soutok a CHKO Krušné hory.

povede k zachování či zlepšování stavu přírody a krajiny.

Základním nástrojem pro ochranu dochovaného stavu CHKO je územní plánování. AOPK ČR vytváří a poskytuje celou řadu územně analytických podkladů vč. biotopů zvláště chráněných druhů či ÚSES, v případě kterého v současnosti realizuje rozsáhlý projekt aktualizace vymezení skladebných částí s vyšším důrazem na zohlednění výstupů mapování biotopů, tedy znalosti aktuálního stavu krajiny a potřeb ohrožených druhů.

Péče o CHKO a její správa musí být prioritizovány, protože finanční zdroje jsou (a vždy budou) nedostatečné pro uspokojení finančních nároků na realizaci všech opatření vyplývajících z plánů péče. Základem pro prioritizaci je zonace. Pro potřeby plánování a péče jsou v MZCHÚ a postupně i mimo ně v „plochách soustředěné péče“ vymezovány dílčí plochy, kde probíhá speciální management či opatření k po-

sílení biodiverzity. Plochy s realizovanou péčí jsou dokumentovány ve všech fázích zpracování vč. mapového vymezení. Ke zkvalitnění a zefektivnění přispívá také aktuálně dokončovaný robustní Informační systém ochrany přírody II. (Zárybnický, Pešout a Chobot 2020). Ten je nutným předpokladem pro rozšířené užívání adaptivního managementového cyklu, ke kterému APOK ČR dlouhodobě míří (Pešout a Knižátková 2020).

Mnoho let je rozvíjena a zlepšována spolupráce s vlastníky a hospodáři v území, bez kterých by realizace praktických managementových opatření nebyla zvládnutelná (Farkač, Sochová, Kobyláková a kol. (2021)). AOPK ČR s vlastníky a hospodáři uzavírá veřejnoprávní dohody o způsobu hospodaření a tato forma spolupráce se stále rozvíjí. V současnosti je uzavíráno přes tisíce veřejnoprávních dohod ročně (Pešout 2021).

ZÁVĚR

CHKO představují jednu z nejdůležitějších součástí soustavy chráněných území v České republice. Zajištění jejich kvalitní správy a péče o ně je závislé na dostatečném prostředkům, ale stejně tak, pokud ne ještě více, na dobré spolupráci s obcemi, vlastníky a hospodáři a místní veřejností, reprezentovanou často místními spolky. Záměrem zkvalitňování správy a péče je odpovědností státní ochrany přírody, rozšiřování a doplňování soustavy CHKO je především věcí politickou a otázkou širší společenské shody, především v dotčených regionech. Pokud máme naplnit naše závazky v oblasti územní ochrany vyplývající z evropské strategie pro ochranu biodiverzity 2030, prováděné připravovanou evropskou legislativou (tzv. Nature Restoration Law), je zjevné, že bez doplnění soustavy CHKO se to nepodaří (Pešout 2020).

POUŽITÁ LITERATURA

- Bínová L. a kol. (2004):** Vyhodnocení potenciálu krajiny České republiky z hlediska možné-ho dalšího územního rozvoje v chráněných krajinných oblastech ČR. Brno: LÓW a spol., s.r.o., nepubl.
- Dort M., Vítěk O. (2008):** Priority vyhlášení velkoplošných zvláště chráněných území obecně a ve vztahu k systému Natura 2000. Praha: AOPK ČR, nepubl.
- Farkač B., Sochová E., Kobyláková M. a kol. (2021):** Osvědčené komunikační postupy v ochraně přírody, Metodika komunikace s vlastníky a uživateli pozemků v chráněných územích. AOPK ČR.
- Fišer B., Obermajer J. (2016):** Chráněná krajinná oblast Brdy. Ochrana přírody 1:2-7.
- Klečka J., Kneblův I. a kol. (2017):** Velké změny v malém Poodří po 25 letech. Ochrana přírody 2:2-6.
- Kolektiv (2004):** Státní politika životního prostředí. Praha: MŽP, 56 s.
- Kolektiv (2009):** Aktualizace Státního programu ochrany přírody a krajiny České republiky. Praha: MŽP, nepubl.
- Kolektiv (2021):** Koncept návrhu na vyhlášení zvláště chráněného území Chráněná krajinná oblast Krušné hory. Praha: AOPK ČR, nepubl.
- Mach J., Pešout P., Rolfová E., Chocholeušková H. eds. (2020):** Státní program ochrany přírody a krajiny České republiky na období 2020 – 2025, Praha. MŽP. 113 s.
- Melichar J., Pavelčík P., Zahradník D., Banaš, M., Misaček R., Hamanová, J., Slaba M., Kováčková V. (2021):** Vyhodnocení socioekonomických dopadů vyhlášení CHKO Soutok. Praha: Centrum pro otázky životního prostředí UK, Monitoring návštěvnosti, SC&C, Depon. in AOPK ČR. 110 s.
- Melichar V., Krása P. (2009):** Krušné hory – smutné pohoří. Ochrana přírody 6/64: 2-7. Praha: AOPK ČR.
- Melichar V., Matějů J., Dort M. a kol. (2009a):** Rozbory Chráněné krajinné oblasti Doupovské hory. Praha: AOPK ČR, 215s.
- Melichar V., Matějů J., Dort M. a kol. (2009b):** Plán péče o Chráněnou krajinnou oblast Doupovské hory. Praha: AOPK ČR, nepubl. 49 s.
- Míko L. a kol. (2005):** Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 543 s.
- Mlčoch S., Hošek J., Pelc F. (1998):** Státní program ochrany přírody a krajiny ČR. Praha: MŽP, 21s.
- Peckert T., Nováková B. (2015):** CHKO Český les slaví 10 let. 6:36-39.
- Pelc F. a kol. (1997):** Strategie rozvoje chráněných krajinných oblastí. Praha: Správa CHKO ČR, 88 s.
- Pelc F. a kol. (2000):** Program rozvoje chráněných krajinných oblastí. Praha: Správa CHKO ČR, 102 s., nepubl.
- Pešout P. (2010a):** Doplnění soustavy chráněných krajinných oblastí v České republice. Ochrana přírody 1:4-11.
- Pešout P. (2010b):** Soudou v ČR nová velkoplošná chráněná území? Veronica 4:1-4.
- Pešout P. (2015):** Soustava chráněných krajinných oblastí České republiky před dokončením? Živa 4:192-196.
- Pešout P. (2020):** Navrácení přírody do našeho života – strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030. Ochrana přírody 4:45-48.
- Pešout P. (2021):** Dohody o hospodaření, významný nástroj pro spolupráci s vlastníky a hospodáři v ochraně přírody. Ochrana přírody 5:19-21.
- Pešout P., Knižátková E. (2020):** Adaptivní management chráněných území ve správě AOPK ČR. Ochrana přírody 6:20-25.
- Pořízek L. (2014):** Staronová CHKO Kokořínsko-Máchův kraj. Ochrana přírody 3:2-7.
- Pořízek L., Dort M. a kol. (2009a):** Rozbory navrhovaného rozšíření Chráněné krajinné oblasti Kokořínsko. Praha: AOPK ČR, 232s.
- Pořízek L., Dort M. a kol. (2009b):** Plán péče o navrhované rozšíření Chráněné krajinné oblasti Kokořínsko. Praha: AOPK ČR, nepubl. 39 s.
- Slavík P., Horal D., Matuška J., Dort M. a kol. (2009a):** Rozbory Chráněné krajinné oblasti Soutok. Praha: AOPK ČR, 240s.
- Slavík P., Horal D., Matuška J., Dort M. a kol. (2009b):** Plán péče o Chráněnou krajinnou oblast Soutok. Praha: AOPK ČR, nepubl. 46 s.
- Socha P., Koukalová A., Vičková M. (2022):** Novohradské hory – jedinečná krajina. <https://krajinanovohradska.cz/konference/>
- Štefka L. (2019):** Moravský kras – nejstarší a nejmladší CHKO na Moravě. Ochrana přírody 3:6-9.
- Zárybnický J., Pešout P., Chobot K. (2020):** Datová podpora veřejné správy v ochraně přírody a krajiny zajišťovaná AOPK ČR. FOP 4:6-10.